

Symposium om EDB - samarbejde i forsknings- og folkebiblioteker

Indledning

Foranlediget af principbeslutningen om FAUST-systemet i Folkebibliotekernes edb-udvalg og det igangværende arbejde for at placere FAUST i en folkebiblioteksorganisatorisk sammenhæng og i det integrerede danske biblioteksvæsen, har det vist sig nyttigt at diskutere perspektiverne i et eventuelt fremtidigt edb-samarbejde mellem forsknings- og folkebiblioteker.

Forsbibliotekaren foreslog i skrivelse af 13.11.1972 biblioteksdirektøren, at der blev arrangeret en fællesdrøftelse for en begrænset kreds af sagkyndige. Det praktiske arrangement blev overdraget Per Mogens Petersen, Forskningsbibliotekernes Edb-kontor og Morten Hein, Bibliotekstilsynets Systemafdeling.

I dagene 4.-5. januar 1973 samledes følgende til et symposium i Bibliotekstilsynet:

Eigil Balling, Bibliotekscentralen, Per Boesen, Handelshøjskolens Bibliotek, Holger Friis, Universitetsbiblioteket, 2.afd., Gunnar Hansen, Odense Tekniske Bibliotek, Morten Hein, Bibliotekstilsynet, John Jensen, Bibliotekstilsynet, Ib Mortensen, Indbindingscentralen, Per Mogens Petersen, Forskningsbibliotekernes Edb-kontor, Søren A. Petersen, Danmarks Biblioteksskole, Olga Porotnikoff, Statsbiblioteket, Mette Stockmarr, Roskilde Universitetscenter, Grethe Torfing, Bibliotekstilsynet, Vagn Aage Voigt, Bibliotekstilsynet.

Efter en række generelle drøftelser, på baggrund af oplæg om datafællesskab, opgavefællesskab, databasestruktur og organisatoriske forhold, koncentrerede symposiet sig om to hovedspørgsmål:

1. Generel funktionsmodel for et fælles biblioteksautomationssystem for forsknings- og folkebiblioteker.

2. Organisatoriske fællesløsninger af allerede eksisterende fællesopgaver, i lyset af fremtidige automationssystemer.

Ud over disse to hovedemner har symposiet behandlet forskellige umiddelbare og praktiske problemer.

Fælles bibliografisk database

I drøftelserne er der fundet så store bibliografiske fællesopgaver mellem de to bibliotekssektorer, at det må anses for teknisk mest hensigtsmæssigt at oprette en fælles database for forsknings- og folkebibliotekerne, uanset hvilke praktiske automationsløsninger, der igrønt vil blive etableret i det samlede biblioteksvæsen. En fælles bibliografisk database vil tillige give servicemæssige fordele for begge sektorer benyttet og må formodes også at indebære økonomiske fordele i den almindelige opbygning af automationsrutiner - igrønt også i forhold til nuværende manuelle rutiner.

Der bør til databasen knyttes følgende inddatafunktioner:

Etablering af den danske nationalbibliografi defineret jvf. Unescos rekommendation.

Modtagelse og selektering af bibliografiske data i maskinlæsbar form.

Registrering af materiale i et standardiseret format i maskinlæsbar form, hvor en sådan registrering ikke kan erhverves andetsteds.

Følgende uddata-systemer skal knyttes til databasen:

Generelle selekteringsrutiner til materialevalg.

Rutiner til katalog- og bibliografisudgivelser.

Databasen med dens bibliografiske data danner desuden det nødvendige grundlag for administrative rutiner i automatiseret form.

Databasen skal kunne gøres til genstand for enhver form for bibliografisk søgning i tidstro form (on-line).

Den bibliografiske database skal indgå i automatiserede bibliotekssystemer for såvel forsknings- som folkebiblioteker.

Et komplet automatiseret system for forsknings- og folkebiblioteker vil bestå af følgende dele:

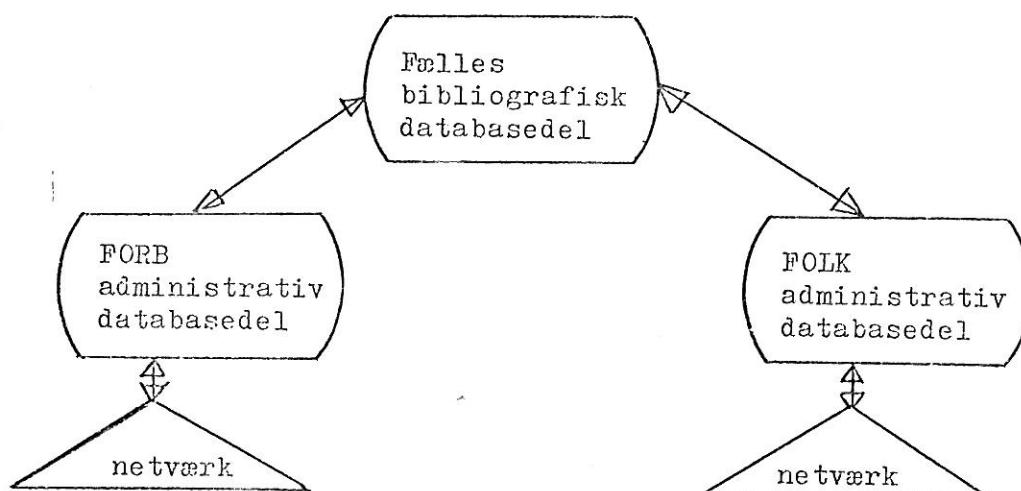
Fælles bibliografisk databasedel

Administrative databasedele

Biblioteksnetværk

Administrative databaser kan være delbaser i forhold til den samlede database. Med administrative rutiner menes styringssystemer for materialebestanden og dens udnyttelse (house-keeping-systemer) og ikke systemer til regnskab og almindelig virksomhedsledning.

Der kan opstilles følgende model for et fuldstændigt bibliotekssystem:

Modellens 3 delbaser kan udgøre en helhed eller være opdelt på mange forskellige måder. Dette kan gælde såvel den organisatoriske opbygning som den maskinelle opbygning. Modellen er således uafhængig af praktiske organisatoriske spørgsmål. Det vil dog være af væsentlig funktionsmæssig betydning, at det samlede system administreres som en helhed i snæver maskinmæssig integration.

For at kunne kommunikere udadtil og for at kunne udnytte international viden, må det være obligatorisk, at der i den fælles bibliografiske database anvendes internationale bibliografiske standarder og internationale bibliografiske formatters standarder. Her kan nævnes f.eks. ISBN, ISBD og vel især MARC.

Det må internt i systemet være absolut nødvendigt, at der arbejdes med faste maskinmæssige standarder for at sikre fuldstændig kompatibilitet i et stort informationssystem.

Uanset praktisk organisation af et komplet bibliotekssystem vil det være nødvendigt med en stærkt centraliseret databaseadministration for at undgå skiftende praksis i eventuelle delsystemer, hvad der efter erfaring fra andre systemer med tiden vil medføre inkompatibilitet mellem de enkelte dele af integrationen og hermed direkte forringelse af systemets brugsværdi.

En fast databaseadministration vil også være en forudsætning for sikring af nødvendig datadisciplin og datasikkerhed samt sikring mod datatab.

En fælles bibliografisk database kan udføres i overensstemmelse med hovedlinjerne fra folkebibliotekernes FAUST-system. En fælles database vil være en fælles bibliografisk overbygning i fuld harmoni med de tekniske og biblioteks-faglige intentioner med FAUST.

Fælles løsninger af fællesopgaver

Symposiets diskussioner om en fælles bibliografisk database har berørt en række praktiske organisatoriske forhold i det samlede biblioteksvæsen. Ud fra et automationssynspunkt må det samlede biblioteksvæsen siges at være organisatorisk opbygget på en måde, der umiddelbart vanskeliggør automatiserede fællesløsninger, idet beslægtede opgaver er organisatorisk placeret langt fra hinanden ligesom den samlede struktur indeholder så mange organisatoriske enheder, at integration i øjeblikket er vanskelig.

I det følgende har symposiet forsøgt at analysere, om disse problemer udelukkende knytter sig til automatiserede løsninger eller om det snarere er de kommende edb-løsninger der afdækker allerede eksisterende forhold.

En lang række funktioner i biblioteksvæsenet er i dag placeret ensidigt i ene eller den anden bibliotekssektor (f.eks. Dansk Bogfortegnelse) - visse funktioner er uplacerede og følgelig svævende for begge sektorer (f.eks. koordinering af låneformidlingen - se dog nedenfor).

Yderligere har en række opgaver vist sig vanskelig at tage op, idet ingen af de to sektorer i sig selv har kompetance til at påtage sig de pågældende opgaver.

Dette udsagn skal ikke tages som en negativ vurdering af det hidtidige samarbejde, der kan tværtimod henvises til det næsten afsluttede arbejde om fælles katalogiseringsregler.

Det forekommer sandsynligt, at den begyndende biblioteksautomation og ønsket om og behovet for en fælles bibliografisk database blot aktualiserer forhold omkring ikke-integrerede fællesopgaver, som i dag tilsammen udgør en manuel udformning af en fælles database.

I forbindelse med den igangværende revision af lov om folkebiblioteker vil det - i tilfælde af rådighedssummens bortfald - være muligt at nyplacere en række funktioner, der indtil nu har været finansieret af rådighedssummen.

Der udtrykkes i øjeblikket stor interesse for at placere en fælles myndighed til koordinering af låneformidlingen, jvf. rigsbibliotekarens og biblioteksdirektørens redegørelse, offentliggjort i Bogens Verden, 1972 nr. 9, om låneformidlingen, der indeholder forslaget om en fælles lånecentral.

Det skal også erindres, at der i forbindelse med Bibliotekscentralens organisatoriske ændring i 1969 var tale om at udskille den bibliografiske afdeling til et selvstændigt bibliografisk institut.

I denne situation hvor mange organisatoriske spørgsmål er åbne, kan det ikke alene begrundes i hensyn til automatisationsbestrebelse, at der skabes en generel drøftelse af en fælles overbygning for bibliografi og låneformidling for de to bibliotekssektorer.

I symposiets drøftelser er der flere gange henvist til den nye engelske institution "The British Library", der opbygges for at koordinere en lang række funktioner i det engelske biblioteksvæsen. En drøftelse af løsninger af fællesopgaver bør inddrage muligheden for et nyt fællesorgan, et "Det danske bibliotek", som kunne indeholde funktioner for bibliografi, herunder nationalbibliografi, modtagelse af udenlandsk bibliografisk information, fælles bibliografisk registrering af låneformidling og publiceringsvirksomhed for f.eks. fælleskataloger over udenlandsk litteratur. Ved siden af disse opgaver, som alle kan finde sted i et ikke-maskinelt miljø, kommer de nye automationsrutiner, og den fælles bibliografiske database.

Symposiet udtrykker stor interesse for at de nødvendige kompetente organer i fællesskab nedsætter en kommission til at gennemarbejde spørgsmålet, idet et sådant "Det danske bibliotek" ville være en fælles funktion, der kunne løse en lang række påtrængende opgaver.

Automationssystemernes start

Selv om det på længere sigt skulle vise sig muligt at etablere snæver integration mellem forsknings- og folkebibliotekernes automationssystemer, må det erkendes at der indtil da skal arbejdes i begge sektorer med øjeblikkelige og jordnære forhold.

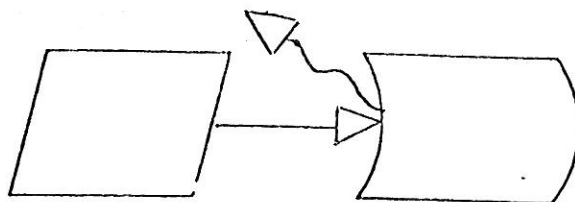
Som en konsekvens af den integration som allerede findes i dag og som ikke vil blive svagere i fremtiden, foreslår symposiet, at Forskningsbibliotekernes Fællesråds Edb-udvalg og Folkebibliotekernes edb-udvalg i fællesskab nedsætter en projektgruppe, som skal følge udviklingen og gennemførelsen af

FAUST-projektet, således at beslutninger, der berører fællesopgaver træffes under hensyntagen til de fælles interesser.

Projektgruppen skal endvidere have til opgave at kanalisere den viden og erfaring, som indhøstes af projektgrupperne under Forskningsbibliotekernes Fællesråds Edb-udvalg, til gavn for FAUST-projektet.

Projektgruppen bør bestå af højst 3 repræsentanter for hver bibliotekssektor med sekretariatsfunktionen placeret i folkebiblioteksrepræsentationen.

I forbindelse med etablering af en fælles projektgruppe, forekommer det ønskeligt, at der etableres et snævre samarbejde mellem Forskningsbibliotekernes Edb-kontor og Bibliotekstilsynets Systemafdeling. Dette kunne blandt andet finde sted ved en nærmere geografisk placering af de to kontorer.

TOUCHÉ!